

Національний університет «Одеська юридична академія»

Робоча група з питань розвитку кримінального права
Комісії по правовій реформі при Президентові України

Робоча група з питань кримінального та кримінального процесуального права
Науково-консультативної ради при Голові Верховної ради України

Південний регіональний центр Національної академії правових наук України
Кафедра кримінального права НУ «ОЮА»

Одеський місцевий осередок ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права»

Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції,

*присвяченої 25-річчю утворення
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

**м. Одеса
9 грудня 2022 р.**

«Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія». Одеса, 9 грудня 2022 року. Укладачі: Є.Л. Стрельцов, В.П. Кедик. Відп. редактор Є.Л. Стрельцов. Одеса: ПРЦ НАПрН України, НУ «ОЮА», 09.12.2022. – 214 с.

У збірнику представлені тези доповідей та повідомлень, які були оприлюднені на міжнародній науково-практичній конференції «Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану», присвяченій 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія», яка відбулась 9 грудня 2022 року на базі Південного регіонального центру Національної академії правових наук України та кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія». Збірник розрахований на науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів, магістрантів та студентів, практичних працівників, всіх, кого цікавлять сучасні проблеми кримінального права.

Відповідальний за випуск:
д.ю.н., професор Є.Л. Стрельцов

Тези друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст поданого матеріалу несуть автори.

<i>Агапова К.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АГРЕСІЇ ТА АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІЖНИХ УГРУПОВАНЬ.....	97
<i>Малишева М.В.</i> ЗАВДАННЯ СУЧАСНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА В УМОВАХ ПРОТИДІЇ ОКРЕМИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЯКІ ВЧИНЯЄ ДЕРЖАВА-АГРЕСОР НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ.....	99
<i>Мальцев М.В.</i> ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ НА ВИРОБНИЦТВІ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ.....	102
<i>Морозюк Н.С.</i> ЗАПОБІГАННЯ ВІЙСЬКОВИМ НАСИЛЬНИЦЬКИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО ТА ВОЄННОГО СТАНУ.....	105
<i>Нековаль Є.І.</i> ПОНЯТТЯ ПІДКУПУ В СКЛАДІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 160 КК УКРАЇНИ.....	108
<i>Поліщук Я.Р.</i> ГАЗЛАЙТІНГ ЯК РІЗНОВИД ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА.....	111
<i>Радковська І.С.</i> ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	114
<i>Сікан О.М.</i> ГЕНОЦИД, ВИКРАДЕННЯ ЧИ ДЕПОРТАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ АГРЕСОРОМ: ОКРЕМІ РОЗДУМИ.....	118
<i>Таратинов Ю. М.</i> ДЕЯКІ ПРОЯВИ «БІЛОКОМІРЦЕВОЇ» ЗЛОЧИННОСТІ.....	121
<i>Яковенко А.В.</i> ДО ПРОБЛЕМИ ОДНОМАНІТНОСТІ («ОДНАКОВОСТІ») У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ.....	124
<i>Бобруль І.В.</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА МАРОДЕРСТВО ТА ІНШІ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	126
<i>Боднар В.М.</i> ДЕРЖАВНА ЗРАДА ЧИ КОЛАБОРАЦІОНІЗМ?	128
<i>Бойміструк Т.П.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	131
<i>Боровик Ю.О.</i> КВАЛІФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	135

Аганова К.В.

аспірантка кафедри кримінального
права та кримінології факультету
підготовки фахівців органів
досудового розслідування,
Одеський державний університет
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АГРЕСІЇ ТА АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІЖНИХ УГРУПОВАНЬ

У психологічному словнику поняття агресії означає мотивовану деструктивну поведінку індивіда, яка суперечить прийнятим правилам і нормам існування людей в соціумі, що спричиняє моральну, фізичну, матеріальну чи психологічну шкоду іншим людям.

На теперішній час більшістю фахівців в області соціальних наук приймається наступне визначення: *агресія* – це будь-яка форма поведінки, спрямована на образу чи заподіяння шкоди живій істоті, котра не бажає подібного поводження. Поняття агресії значно ширше поняття насильства. Насильство ж – найбільш гостра і небезпечна агресивна поведінка, до того ж не всяке насильство, а лише ненормативне [1; 198; 29, с. 20].

Необхідно погодитися з думкою О. М. Бандурки та А. Ф. Зелінського, які вважають термін «агресія» значно ширшим порівняно з терміном «насильство» [2, с. 27]. Причин для такого висновку декілька. По-перше, насильство застосовують один до одного тільки люди і дуже часто – без будь-якої потреби, на відміну від тварин, які проявляють агресивність як засіб існування і захисту. По-друге, тільки люди наділені свідомістю – вищою формою психічного відображення дійсності, яка діє за допомогою двох сигнальних систем – через почуття, враження, уяву, а також слова. Тому люди можуть завдати шкоду один одному, не застосовуючи насильства, а одними лише словами, навіть без погроз, наприклад, образою, наклепом, неправдивим повідомленням про небезпеку. По-третє, говорячи про людську агресивність, в першу чергу мається на увазі насильство. Насильство – це найбільш гострий та небезпечний вид агресивної поведінки.

Механізм агресивної поведінки утворює зв'язок і взаємодію зовнішніх факторів об'єктивної дійсності та внутрішніх, психічних процесів і станів особи, які детермінують рішення вчинити агресивне кримінальне протиправне діяння та контролювати його вчинення.

Агресивність виражається у суб'єктивній тенденції до поведінки, яка спрямована на повне чи часткове пригнічення іншої людини чи людей, на завдання їм збитків чи страждань. Реалізація та спрямованість агресивної поведінки багато в чому залежить не лише від настрою, й від рівня свідомості, мислення, волі. Необхідно також зазначити, що при аналізі мотивів вчинення особливо тяжких кримінальних діянь, наприклад вбивств, особливо чітко спостерігаються окремі закони емоційного формування агресії. Але при всій важливості емоційного компоненту агресії не можна недооцінювати й її вольової сфери. Багато агресивних феноменів, що характеризуються проявом надзвичайно жорстоких імпульсів поведінки, неможливо адекватно інтерпретувати, базуючись лише на фундаменті примітивно-матеріалістичних поглядів. Для глибшого їх розуміння необхідні дослідження емоційних аспектів кримінальної агресії.

Викликають інтерес дані про ранню агресивність. Традиційні положення про роль у формуванні агресивності самого факту спостереження за насильницькими формами поведінки та випробування агресивних дій на собі є слушними, але недостатніми. Засвоєння прикладів агресивно-насильницької поведінки пов'язано, в основному, з високою мотиваційною значимістю саме цього способу поведінки, доцільністю та корисністю для

підлітка. При аналізі рольового розподілу в сім'ях підлітків встановлювалось існування в них двох ворожих груп – «мати –дитина» та батько. Під час конфліктів мати виправдовувала та заохочувала агресивну поведінку дитини щодо батька. Таким чином, спостереження зразків агресивної поведінки поєднувалось з її активним засвоєнням та використанням, яке, окрім всього, заохочувалось найбільш значною для дитини особою. І в результаті – різні види агресивної поведінки вважалися морально виправданими, що сприяло їх швидкому засвоєнню та частому використанню в міжособистісних стосунках у майбутньому [3, с. 15–16].

На формування агресивної налаштованості, антисоціальної спрямованості особистості значно впливає негативний характер стосунків і у мікросередовищі сім'ї. Водночас, якщо особистості притаманні агресивні тенденції, вони проявляються у всіх сферах її діяльності, у тому числі і в сімейних стосунках. Тому, вчинення насильницьких злочинів проти членів своєї родини можуть служити моделлю вірогідних типів поведінки взагалі. Зокрема, виявлено, що за останній час у феномені дітовбивства спостерігаються деякі зміни – стали більш поширені явища систематичних знущань і побиття дітей, що призводять до їх смерті чи каліцтва [4 с. 121].

Серед факторів, що сприяють вибору суб'єктом агресивних форм поведінки, виділяють недостатню впевненість у собі та низьку самооцінку, страх як особистісну установку, прагнення до самоствердження, завоювання авторитету, жагу влади. Агресія в таких випадках виступає як спосіб компенсації, коли приниження іншого возвеличує особистість у власних очах.

Під кримінальною агресією розуміється цілеспрямована, деструктивна поведінка, яка виражається в певних діях, які мотивовані ворожістю та ненавистю до людей, суспільства і завдають шкоду життю, здоров'ю, честі та гідності, правам людини, викликають в неї дискомфорт, за що передбачена кримінальна відповідальність.

Її основними ознаками є: відносна масовість та якісна відокремленість від інших видів злочинності за критеріями особливої жорстокості, брутальності, цинізму та кінцевої мети – завдання особливих страждань потерпілому.

Таким чином, кримінальна агресія є насамперед протиправним діянням – активною формою поведінки особи, що має відповідне психічне відношення до вчинюваної дії (агресивна поведінка), якісним показником якої є суспільна небезпека.

Список використаних джерел:

1. Бандурка А. М., Зелинский А. Ф. Вандализм. Харків : Ун-т внутр. дел, 1996. 199 с.
2. Бандурка І. О. Діти, сім'я, злочинність неповнолітніх: взаємозв'язок : монографія. Харків : Золота миля, 2014. 280 с.
3. Іванова В. В. Причини та форми агресивної поведінки підлітків. *Практична психологія та соціальна робота*. 2000. № 5. С. 14–16.
4. Шалгунова С. А. Особа насильницького злочинця : монографія. 2-е вид., доп. і перероб. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2012. 548 с.